

Journalismia maailmanpolitiikan saranavaiheessa

Kylmän sodan jälkeinen aika alkoi Afganistanista

Vuoden 2002 aikana kävi selväksi, että Yhdysvallat rakentaa terrorisminvas-
taisuudesta kaikkien poliittisten toimintojensa ohjenuoran ja yrittää luoda sii-
tä kokonaista aikakautta ohjaavaa ideologiaa¹. Syksyn 2001 Afganistanin so-
dasta muodostuikin kansainvälispoliittinen ”saranavaihe” kahden aikakauden
välille. Tarkastelen tässä artikkelissa median mahdollisuuksia ja roolia uuden
aikakauden piirteiden määrittelyssä. Esimerkkiaineisto on koottu Helsingin
Sanomista.

Euroopan epäluuloisuus

Euroopan epäluuloisuus Yhdysvaltoja kohtaan heräsi viimeistään tammikuus-
sa 2002. Silloin Yhdysvallat oli vakauttanut asemansa Afganistanissa. Liitto-
valtion tilaa koskeneessa puheessaan (29.1.) presidentti George W. Bush ni-
mesi ”pahuuden akselin”, johon kuuluvat Pohjois-Korea, Iran ja Irak. Sitem-
min Yhdysvallat on johdonmukaisesti valmistellut voimatoimia Irakia vas-
taan, mikä on nostattanut vastustusta myös Euroopassa. Selkein esimerkki
saatiin syksyllä 2002 käydyissä Saksan liittokanslerin vaaleissa. Vaalikampan-
jan aikana liittokansleri Gerhard Schröder sanoutui irti hyökkäyksestä Irakiin,
mikä johti Yhdysvaltain ja Saksan välisten suhteiden viilenemiseen.

Suurin osa maailman valtioista tukee yhä Yhdysvaltojen yleisiä tavoitteita.
Mutta jopa liittolaismaiden – Ranskan ja Kanadan – väestöistä kaksi kol-
masosaa vastusti loppuvuonna 2002 Yhdysvaltain keskeisintä tavoitetta, eli
Irakin presidentin Saddam Husseinin syrjäyttämistä voimatoimin². Vuoden
2003 alkupuolella miltei päivittäiseksi kansainvälisen politiikan ja -uutisoin-
nin aiheeksi nousi se, miten eri tavoin Euroopan valtiot suhtautuivat Irakiin
suunniteltuihin sotatoimiin.

Yhdysvaltain jättäytyminen pois biologiset aseet kieltävästä sopimuksesta joulukuussa 2001, vastahankaisuus Johannesburgin kestävän kehityksen konferenssissa syyskuussa 2002 ja vaatimus, että sen kansalaisia ei voida tuomita Haagin kansainvälisessä sotarikostuomioistuimessa tyrmistyttivät maailmaa. Yhdysvallat on siirtänyt Guantanamoon tukikohtaan Kuubaan ainakin kuusi sataa pidättämäänsä terrorismista epäiltyä henkilöä. Heidän oikeudellisen asemansa epäselvyys aiheuttaa vastustusta myös liittolaismaissa. Nämä ja lukuisat muut esimerkit osoittavat, että Yhdysvallat on lähtenyt omalle tielleen.

Helsingin Sanomat arvosteli vuoden 2002 aikana muutamissa pääkirjoituksissaan Yhdysvaltain politiikkaa³. Jeninin pakolaisleirillä huhtikuussa tapahtui verilöyly, jota selvittämään nimettiin presidentti Ahtisaaren johtama tutkimusryhmä. Israel kieltäytyi yhteistyöstä ryhmän kanssa ja Helsingin Sanomat kommentoi tilannetta seuraavasti:

Tutkimusryhmän kohtalo on uusi osoitus Yhdysvaltain politiikan sekavuudesta. Aluksi Yhdysvallat ajoi asiaa, mutta antoi sitten hankkeen kaatua. (...) Hoipertelu on erityisen kummallista sen johdosta, että se vaikeuttaa suoraan Yhdysvaltain taistelua terrorismia vastaan. (HS 3.5.2002)

Lehti kantoi huolta myös terrorismista epäiltyjen ihmisoikeuksien polkemisesta:

Jossain Uzbekistanin, Jemenin tai Indonesian kaltaisissa maissa sota terrorismia vastaan voi viedä läntiset yhteistyökumppanit kiusaukseen katsoa läpi sormien kidutusta, mielivaltaisia pidätyksiä ja syylliseksi leimaamista ennen oikeudenkäyntiä. (HS 29.7.2002)

Vuodenvaihteessa lehti summasi käsityksensä Yhdysvaltain vangitsemien noin kolmen tuhannen terrorismista epäillyn kohtalosta⁴:

Vajaat sata on nähtävästi siirretty kuulusteltaviksi toisten valtioiden tiedusteluelimille. Vangituista on julkisuudessa hyvin vähän tietoja. (...) Joka luovuttaa vangin toisten kidutettavaksi, on itse kiduttaja. (...) Joka saarnaa ihmisoikeuksista muille, ei voi uskottavasti ottaa erivapautta itselleen. Washingtonin olisi paljon parempi tehdä vihdoin julkisesti tiliä siitä, miten se kohtelee ulkomaisia vankejaan ja mitä se on heidän varalleen suunnitellut. HS 2.1.2003.

Vankien asemaa koskeva epäluuloisuus tuskin häviää sen lausuman jälkeen, jonka presidentti Bush antoi liittovaltion tilaa käsitellessä puheessaan 28.1.2003:

Yli 3 000 terroristiksi epäiltyä on pidätetty useissa maissa. Lukuisat muut ovat kohdanneet toisenlaisen kohtalon. Sanokaamme asia näin – he eivät ole enää ongelma Yhdysvalloille ja meidän ystävillemme ja liittolaisillemme.

Kylmän sodan varjo

Halusi Eurooppa tai muu maailma sitä tai ei, jokainen maa joutui vuoden 2002 aikana määrittelemään suhdettaan Yhdysvaltain uuteen ulkopoliittiseen oppiin. Afganistanin sota näyttäytyy siten saranavaiheena, jonka aikana kansainvälisen politiikan johtoajatukset, strategiat ja koalitiot alkoivat kääntyä perustavalla tavalla uuteen asentoon. Kylmän sodan jälkeinen aikakausi on siten alkanut 1990-luvulla vallinneen välitilan jälkeen. Nyt käydään kamppailuja uuden aikakauden asialistasta ja ideologiasta. Journalisteilla ja uutisia välittävällä medialla on tässä politiikkojen, arvojen ja mielipiteiden muokkaamisprosessissa aivan erityinen sijansa.

Daniel Yergin on kylmän sodan aikakauden arvostetuimpia historioitsijoita. Hänen mukaansa yhdysvaltalaiset haluavat ulkopoliitikassaan löytää aina yhden käsitteen, johtoajatuksen. Sen avulla Yhdysvallat selittää suhtautumistaan muuhun maailmaan, integroi vastakkaista informaatiota ja viime kädessä miltei maagisesti lopettaa päättäjien ja suuren yleisön väliset kiistat ja väitteilyt. (Yergin 1977, 196) Nämä neljännesvuosisadan takaiset ajatukset ja kylmän sodan tarkastelu antavat pohjaa myös Yhdysvaltain poliittisen johdon nykyisen retoriikan ymmärtämiselle.

Kylmä sota alkoi Lähi-itää koskeneesta kiistasta. Vuosina 1946–47 Yhdysvallat havahtui, kun sen toisen maailmansodan aikainen liittolainen Neuvostoliitto ryhtyi painostamaan ensin Irania ja sitten Turkkiä ja Kreikkaa. Talvelta 1947 presidentti Trumanin hallinto päätteli, että jos Turkki ja Kreikka joutuisivat kommunismin valtaan, samalla tavalla voisi käydä myös muulle Välimeren alueelle ja Lähi-idälle. Tuossa tilanteessa, 12.3.1947, Truman piti kuuluisan puheensa, joka valoi perustan Yhdysvaltain kylmän sodan ulkopoliitikalle⁵. Kommunismin vastustaminen sai virallisen aseman maan ulko- ja puolustuspolitiikassa vuonna 1950 Kansallisen turvallisuusneuvoston asiakirjana, joka tunnetaan koodilla NSC-68. Yksi Trumanin opin välittömiä seurauksia oli niin sanottu Marshallin suunnitelma ja sen perusteella kanavoitu tuki läntisen Euroopan jälleenrakentamiseksi. Tiivistynyt yhteistyö johti aikanaan muun muassa Naton perustamiseen.

Kylmän sodan vuosikymmeninä kaksi toisilleen vastakkaista poliittista ja taloudellista ideologiaa kilpaili keskenään kaikilla rintamilla. Modernina aikana maailma ei ollut joutunut aiemmin yhtä jyrkästi jaetuksi kahteen leiriin. Syksyllä 2001 alkaneessa uudessa aikakaudessa leirijako on vähintäänkin yhtä jyrkkä ja ehdoton. Mutta Yhdysvaltain vastapuoli on nyt pääosin nimetön ja näkymätön, eikä sitä edes teoriassa voi kutsua neuvottelupöytään.

Presidentti Bush piti terrori-iskujen jälkeisen kovasanaisen linjapuheensa 20.9.2001 samassa paikassa kuin Truman 12.3.1947, eli maansa kongressin molempien kamarien yhteisistunnossa. Bush totesi: ”Tämä on sivilisaation taistelu.⁶ Tämä on kaikkien niiden taistelu, jotka uskovat edistykseen ja moniarvoisuuteen, suvaitsevaisuuteen ja vapauteen”. Samalla hän ilmoitti, että ”jokaisen valtion, kaikkialla, on nyt tehtävä päätöksensä. Joko olette meidän puolellamme tai olette terroristien puolella. Tästä päivästä lähtien Yhdysvallat tulee pitämään jokaista valtiota, joka jatkaa terroristien tukemista, vihamielisenä hallituksena.”

Bushin ehdottomuus muistuttaa Yhdysvaltain suhtautumista sitoutumattomien maiden blokin julistamaan ”neutralismiin” 1950-luvun puolivälissä. Eisenhowerin hallinto vertasi silloin neutralismia kirkon kiroukseen (Eilts 1988, 278). Myös ulkoministeri Dulles sanoi vuonna 1956 puhuessaan kiihtyvistä taloudellisesta kilpailusta kahden leirin välillä, että neutraalit valtiot ”eivät voi enää toivoa voivansa ottaa parasta molemmista maailmoista”. Jos neutraalit valtiot aikoivat vastaisuudessa käydä kauppaa molempien leirien kanssa, ne ottaisivat tällöin ”pelottavan riskin” (Time 30.7.1956).

George W. Bush ei ole maansa ensimmäinen presidentti, joka on käyttänyt värikästä ja leimaavaa kieltä. Hänen lanseeraamallaan ”pahuuden akseli”-määritelmällä on edeltäjänsä. Jo presidentti Clinton käytti termiä ”roistovaltiot”. Tällä termillä hän tarkoitti Irania, Irakia, Libyaa, Kuubaa ja Pohjois-Koreaa⁷. Presidentti Reagan taas nimitti Irania, Libyaa, Pohjois-Koreaa, Kuubaa ja Nicaraguua ”lainsuojattomiksi valtioiksi” ja kutsui niitä ”omituisimmaksi kokoelmaksi sopeutumattomia tahoja, mielipuoliksi, kurjimmiksi rikollisiksi sitten kolmannen valtakunnan” (Krauthammer 1987).

Median ja presidentin suhde Yhdysvalloissa

Robinson (1991, 95) katsoo, että Yhdysvaltain vahva presidentti-instituutio edisti kylmän sodan ideologian säilymistä vuosikymmenten ajan ja tämä oli omiaan kaventamaan poliittista väittelyä. Presidentti Trumanin puhe lehdistö-

tilaisuudessa 17.10.1947 antaa hyvän esimerkin presidentin vaikutusvallasta:

Me olemme saattaneet alkuun menestyvän politiikan ja te [toimittajat] olette osa tuota politiikkaa. Se on tämän maan politiikkaa, Yhdysvaltojen, eikä pelkästään sen hallinnon, ja te olette yhtä paljon mukana siinä kuin minäkin olen. (Teoksessa Evensen 1992, 12)

Yhdysvaltain presidenttien ja mediakoneiston läheisen yhteyden vuoksi Yhdysvallat on kyennyt nostamaan maailmanpolitiikan agendalle kulloinkin tärkeinä pitämiään kysymyksiä ja määrittelemään toimijoiden luonnetta. Jos Yhdysvallat on osallisena kansainvälisessä konfliktissa, ulkomaisten haastajien on vaikea saada sympatiaa maan uutismedioissa (Wolfsfeld 1997, 48). Tällöin esille pääsee todennäköisimmin niitä näkemyksiä, jotka vallitsevat ulkoministeriössä tai kansallisessa turvallisuusneuvostossa. (Sreberny-Mohammadi 1991, 300)

Michael Schudsonin mukaan yhdysvaltalainen media luopuu omista näkemyksistään ja objektiivisuudestaan, jos tapahtuma täyttää seuraavat kolme kriteeriä: se on tragedia, se on vaarallinen ja se uhkaa kansallista turvallisuutta. Tuollaisten olosuhteiden vallitessa valtaviiran medialla on taipumus sisäistää viestinnässään valtion virallinen linja. Syyskuun 11:n tapahtumat täyttivät kirkkaasti nämä kriteerit. Seurauksena oli journalismin muuttuminen suorastaan ”papilliseksi” – viestimet alkoivat jakaa pikemminkin lohtua kuin informaatiota, ja kohteena oli yhtenäiseksi kuviteltu yleisö pikemminkin kuin erilaisten kamppailujen jakama yhteisö. (Schudson 2002, 40–43)

2000-luvun alussa Yhdysvallat on voimakkaampi kuin yksikään valtio modernina aikana. Kuten Brooks ja Wohlforth toteavat, aiemmat modernin ajan johtovaltiot ovat olleet joko suuria talous-, meri- tai sotilasmahteja, mutta eivät koskaan näitä kaikkia yhtä aikaa. Sitä vastoin Yhdysvalloilla ei ole yhdelläkään tärkeällä voiman osa-alueella ainuttakaan vakavasti otettavaa kilpailijaa. Mitä tulee esimerkiksi puolustusmenoihin, Yhdysvaltain pelkät sotilasteknologian tutkimus- ja kehitysmäärärahat ovat suuremmat kuin Saksan ja Britannian kaikki yhteenlasketut sotilasmenot. (Brooks & Wohlforth 2002)

Silti, vahvuudestaan ja vaikutusvallastaan huolimatta Yhdysvallat joutuu huomaamaan, että vapaan, globaalin viestinnän aikakaudella se kohtaa haastajia. Sen aatteet ja ideologiat eivät ole universaalisti hyväksytyjä. Internet-ajan media on valpas ja aina hereillä, tämän Yhdysvallat sai huomata myös Afganistanin sodassa.

Sen aikana Yhdysvallat rajoitti toimittajien työtä voimakkaammin kuin minkään aiemman sodan aikana, jossa se on ollut osallisena (Hickey 2002).

Tästä huolimatta syksyn 2001 kriisissä viestimien välittämä kuva oli lähtökoh-
taisesti osin värikkäämpi ja tarkempi kuin esimerkiksi Persianlahden sodassa⁸.

Tätä edesauttoi se, että qatarilainen al-Jazeera-satelliittikanava tuotti yhdys-
valtalaisista lähteistä riippumatonta uutisointia heti kriisin alusta saakka. Siinä
missä CNN sai valtavan suosion Persianlahden sodan aikana, tuli al-Jazeerasta
Afganistanin sodan mediavoittaja (Volkmer 2002, 241). Tilanne oli Yhdysval-
loille epämieluisa, ja se koetti monin tavoin rajoittaa esimerkiksi Osama bin
Ladenin al-Jazeera-kanavalla julkaistujen haastattelujen esittämistä.

Syksyn 2001 kriisi oli myös ensimmäinen potentiaalisesti globaalien mitta-
suhteiden konflikti, joka käytiin internetin aikakaudella. Internetin ansiosta
vaihtoehtoisten äänien, kuten erilaisten kansalaisjärjestöjen tai Iranin, Irakin ja
Arabiemiraattien uutispalvelujen, äärelle pääseminen oli nyt helppoa.⁹ Kan-
sainvälisten mediakonsernien uutissivuilla kriisin eri vaiheita koskeva infor-
maatio oli varastoitu ja järjestetty selkeästi. Tietämys kriisin ulottuvuuksista
kasvoi ja täydentyi vähitellen, ja se oli saatavilla tarvittaessa salamannopeasti.
Median ohella yksittäiset kansalaiset pystyivät halutessaan tekemään omia tut-
kimuksiaan ja päätelmiään aiempaa monipuolisemman informaation nojalla.

Journalismin moniulotteisempi tapahtumien kulun ja luonteen kuvaami-
nen ilmenee myös selvityksestäni, joka koski Helsingin Sanomien uutisointia
Afganistanin sodasta¹⁰. Jo kriisin alussa lehti suhtautui pidättyvästi Yhdysval-
tain laajoihin vaatimuksiin. Lehti pohti presidentti Bushin kovasanaista linja-
puhetta pääkirjoituksessaan 22.9.2001 seuraavasti:

Atlantin tällä puolella vaikutus ei ollut tarkasti sama. (...) Yhdysvallat
ottaa avoimen valtakirjan tehdä kaiken, mitä se katsoo hyväksi, ja krii-
tiikkiä voi tulla vain vihollisilta. Sellainen oikeus ei kuulu edes hege-
moniselle valtiolle ankarassa kriisissä.

Kriisin ja Afganistanin sodan kuvituksessa Helsingin Sanomat painotti taval-
lisisten ihmisten asemaa – heidän hämmennystään ja ahdinkoaan. Noin kol-
masosa valokuvista on sijoitettavissa tähän kuvaryhmään.

Länsiliittoutuman tekemät harhapommitukset pääsivät Persianlahden so-
dan aikana harvoin otsikoihin. Sen sijaan Afganistanin sodan yhteydessä ne
olivat Helsingin Sanomissa esillä yksityiskohtaisesti. Aiemmissä kriiseissä län-
siliiton aseistus on ollut sähköisissä ja painetuissa viestimissä tavanomaista ku-
va-aineistoa. Kokoamani Afganistan-aineisto poikkeaa tästä olennaisesti; vain
7 prosenttia kuvista (26) esitti länsiliiton joukkoja ja aseita. Suurin yksittäi-
nen kuvaluokka tosin on ”Pohjoisen liiton joukot ja aseet”. Näitä kuvia oli
41, mutta niistä peräti 28 julkaistiin Taleban-hallinnon kukistuttua.

Maailmoiden repeämät

Syksyn 2001 terrori-iskujen seurauksena Yhdysvaltain kansallinen turvallisuusstrategia kirjoitettiin perusteellisesti uudelleen ja julkaistiin syyskuussa 2002. Sitä voi vaikutusvallaltaan verrata edellä mainittuun vuoden 1950 NSC-68-asiakirjaan. Yhdysvallat ilmoittaa nyt käyttävänsä kaikkia mahdollisia keinoja globaalien turvallisuustarpeidensa toteuttamiseksi. Strategian mukaan ”Sota terrorismia vastaan ei ole sivilisaatioiden välinen yhteentörmäys [clash of civilizations]. Mutta se paljastaa yhden sivilisaation sisällä olevan törmäyksen, kamppailun muslimimaailman tulevaisuudesta.”

Asiakirja ei mainitse mitään siitä seikasta, että myös toisen maailman – sen, jota tavataan kutsua länsimaiseksi – sisällä on paljastunut repeämä. Yhdysvallat on odottanut, että kaikki sen entiset liittolaiset marssivat nöyrästi ja loputtomasti samassa rintamassa, jossa muut globaalit ongelmat ovat alistettavia terrorismisodalle. Mutta näin ei ole käynyt. Päinvastoin, osa läntistä Eurooppaa katsoo yhä epäluuloisemmin haavoitetun jättiläisen voimainponnistuksia. Jo vuosikymmeniä Eurooppa on suhtautunut vakavasti terrorismin uhkaan. Tämä johtuu niistä lukemattomista terrori-iskuista, joiden kohteeksi miltei kaikki eurooppalaiset suurvallat joutuivat etenkin 1970-luvulla. Euroopassa katsotaan silti, että terrori on vain yksi vakavista globaaleista ongelmista, ei ainoa.

Atlantin vastakkaisilla rannoilla vallitsevien näkemysten erilaisuuden perusta tiivistyy Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa 24.12.:

Euroopassa ei ole kyse siitä, että ihmiset hyväksyisivät Saddam Husseinin ja hänen hallintonsa politiikan – pikemminkin päinvastoin, sillä tiedotusvälineet ja sitä kautta ihmiset seuraavat kansainvälisiä asioita enemmän kuin Yhdysvalloissa. (...) Suurempi tekijä on kuitenkin sodan läheisyys eurooppalaisten mielissä joko omakohtaisina kokemuksina tai kansakuntien muistiperintönä.

Lopultakin, kyse on pitkälti Benedict Andersonin määrittelemän ”kuvitteellisen yhteisön” kokemusten erilaisuudesta. Moderni joukkoviestintä antoi yksilöille ensimmäisen kerran mahdollisuuden olla yhteydessä keskenään ja muodostaa ”kuvitteellinen kansallinen yhteisö” ilman paikallisen politiikan vaikutusta (Carey 2002, 78). Sittemmin, sotia ja kriisejä koskeva uutisointi on ollut erittäin keskeistä kansakunnan rakentamisen prosessissa. Syyskuun 11. edusti aluksi massiivista globaalia traumaa, joka koski kaikkia maailman ihmisiä (Sreberny 2002, 220–1) ja joka hetkellisesti – median avulla – loi ”glo-

baalin yhteisön” (Volkmer 2002, 237). Mutta Yhdysvaltain ”kuvitteellisen yhteisön” ulkopuolella, esimerkiksi Euroopassa, elämä palautui verraten nopeasti, vuoden 2002 aikana, lähemmäs entisiä uomiaan.

Maaailmanpolitiikka on kääntymässä uuteen asentoon. Journalisteilla – samoin kuin yhteiskuntien ja kulttuurien tutkijoilla – on tässä saranavaiheessa näytön paikka. Tarvitaan laajaa ja päättäväistä keskustelua niistä arvoista, ihanteista ja ideologioista, joiden mukaan lähitulevaisuuden maailmaa suunnataan¹¹. Helsingin Sanomissa uuden aikakauden alkutahdeilla (22.9.2001) julkaistu pääkirjoitus antaa selkeän linjan johtovaltioon suhtautumisessa: ”Yhdysvallat ansaitsee sekä tukea että myötätuntoa ja saa kumpaakin, mutta sillä ei ole omistusoikeutta ystäviensä arvostelukykyyn”.

YTT Anssi Männistö on Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen lehtori.

Viitteet

- 1 Presidentti Bush linjasi politiikkansa tavoitteet kongressin yhteisistunnossa pitämässään puheessa 20.9.2001: ”[Sotamme terroria vastaan] ei pääty ennen kuin jokainen globaali terroristiryhmä on löydetty, lakkautettu ja lyöty”. Liittovaltion tilaa käsitelleessä puheessaan 28.1.2003 Bush pysyi johdonmukaisena vajaan puolentoista vuoden takaiselle linjaukselleen: ”Mikä hyvänsä tämän kamppailun kesto on, ja mitä hyvänsä vaikeuksia kohtaamme, me emme salli väkivallan voittavan. (...) Mitä hyvänsä keinoja tarvitaan, milloin hyvänsä on tarpeen toimia, minä tulen puolustamaan amerikkalaisten vapautta ja turvallisuutta”.
- 2 Nämä tiedot perustuvat 4.12.2002 julkaistuun laajaan tutkimukseen ”What the World Thinks 2002”, jonka on toteuttanut riippumaton amerikkalainen tutkimuslaitos PEW yhdessä International Herald Tribune -lehden kanssa. Tutkimusta varten haastateltiin 38 000:ta ihmistä 44 maassa.
- 3 Kokosin tätä artikkelia varten Google-hakukoneen avulla vuodelta 2002 sellaiset Helsingin Sanomien pääkirjoitukset, joiden aihe keskeisesti liittyi Yhdysvaltain uuteen ulkopoliittikaan tai Länsi-Euroopan suurvaltojen tapaan reagoida siihen. Täten rajasin hausta pois esimerkiksi sellaiset terrorismi-aiheen pääkirjoitukset, jotka liittyivät Venäjällä syksyllä olleeseen teatterikaappaukseen. Pääkirjoituksia kertyi yhteensä 10 kappaletta.
- 4 Toisaalta lehdessä muistutettiin Yhdysvaltain politiikan erityispiirteistä: ”Presidentti Bush on ajanut kohtuullisen maltillista ulkopoliitiikkaa kovien sisäisten paineiden keskellä, ja hän valitsi pitkän väittelyn jälkeen YK-reitin Irakin-vastaisessa toiminnassa. (...) Erittäin tiukat lausunnot ovat varastaneet päähuomion ja säilyttäneet etenkin ihmisiä, jotka eivät ole tottuneet Yhdysvaltain poliittisen keskustelun voimakkaisiin sävyihin; suuressa vapaiden tiedotusvälineiden maassa täytyy huutaa kovaa saadakseen äänensä kuuluviin.” Olli Kivinen, ”Sota jakaa ihmismieliä” (HS 12.12.2002).

- 5 Ks. lisää Lähi-idän merkityksestä kylmän sodan synnylle Kuniholm 1980.
- 6 Vrt. NSC-68-asiakirja, jonka mukaan: ”Asiat, jotka ovat vastassamme, ovat kohtalokkaita; siihen kuuluu, ei vain tämän liittovaltion vaan myös koko sivilisaation tuhoutumisen uhka.”
- 7 Tämä määritelmä sai alkunsa Clintonin turvallisuuspoliittisen neuvonantajan Anthony Laken artikkelista ”Confronting backlash states” (Foreign Affairs 2/1994).
- 8 Persianlahden sodan aikana kansainvälisessä mediassa oli vain niukasti sijaa näkemyksille, jotka poikkesivat Yhdysvaltain sotilasjohdon esittämistä. Informaation täydellinen keskitetty ohjailu loi uuden käsitteen: ”globaali kokonaistodellisuus” (global total reality). (Mowla- na 1997. Ks. lisää esim. Lamay (ym.) 1991 ja Taylor 1992.)
- 9 Stuart Allan (2002) on tutkinut laajasti syyskuun 11. päivän tapahtumien uutisointia eri viestimissä ja erityisesti internetissä. Hänen mukaansa internet-sivuille oli tyypillistä, että niillä esitettiin suurin mitoin sellaisia vaihtoehtoisia ääniä ja näkökulmia, jotka järjestelmällisesti marginalisoitiin tai joista vaiettiin median valtavirrassa.
- 10 Tein selvityksen Helsingin Sanomien ulkomaanosaston pyynnöstä. Sitä varten kokosin ajalta 13.9. –12.12.2001 lehden kolmossivun ja ulkomaansivujen kaikki syyskuun 11. päivän jälkeistä kriisiä koskevat valokuvat (371 kappaletta) sekä sellaiset jutut, joiden aihe olennaisesti liittyi islamiin tai muslimeihin. Tällaisia juttuja löysin kaikkiaan 225 kappaletta. Niistä 120:ssä jutun otsikko, aihe tai kuvan sisältö nimenomaisesti käsitteli islamia. Tämä aineisto ei tietystikään kerro siitä, millaista aiheen uutisointi Suomessa, saati muissa länsimaissa tai Euroopassa kokonaisuudessaan oli. Toisaalta, Helsingin Sanomat on lehti, jolla on tarvittaessa käytössään poikkeuksellisen suuret resurssit uutisoida tietystä tapahtumasta. Syksyllä 2001 tämä näkyi esimerkiksi siinä, että lehti pystyi pitämään kriisialueella miltei kaiken aikaa vähintään yhden toimittajan. Tämä takasi edellytykset itsenäisempään raportointiin, kuin mihin monilla muilla viestimillä oli mahdollisuus. Ks. enemmän artikkelistani ”Siviilien kärsimykset korostetusti esillä HS:n Afganistan-uutisoinnissa”, Journalisti 18.10.2002.
- 11 Mitä tulee journalismin ihanteiseen ja arvoihin, syksyn 2001 jälkeen monet valtiot ovat harjoittaneet terrorismin vastaisen taistelun nimissä jyrkkiä toimia journalisteja vastaan ja rajoittaneet sananvapautta (ks. esim. Simon 2002).

Lähteet

- Allan, Stuart (2002)
 Reweaving the Internet. Teoksessa Zelizer, Barbie & Stuart Allan: Journalism after September 11. London and New York: Routledge.
- Brooks, Stephen & William Wohlforth (2002)
 American Primacy. Foreign Affairs 4/2002.
- Carey, James W. (2002)
 September 11 and the Structural Limitations of US Journalism. Teoksessa Zelizer, Barbie & Stuart Allan: Journalism after September 11. London and New York: Routledge.
- Carruthers, Susan L. (2000)
 The Media at War. Communication and Conflict in the Twentieth Century. New York: St. Martin's.

- Eilts, H.F. (1988)
 'Egypt'. Teoksessa Adams, Michael (ed.) *The Middle East. Handbooks to the Modern World*. New York: Facts on File.
- Evensen, Bruce J. (1992)
 Truman, Palestine and the Press: Shaping Conventional Wisdom at the Beginning of the Cold War. New York: Greenwood.
- Hickey, Neil (2002)
 Access Denied, Pentagon's War Reporting Rules are Toughest Ever. *Columbia Journalism Review*, 1/2002.
- Krauthammer, Charles (1987)
 How to Deal With Countries Gone Mad. *Time* 21.9.1987.
- Kuniholm, Bruce Robellet(1980)
 The Origins of the Cold War in the Near East. *Great Power Conflict and Diplomacy in Iran, Turkey, and Greece*. Princeton, NJ: Princeton UP.
- Lamay, Craig; Martha Fitzsimon & Jeanne Sahadi (eds.) (1991)
 The Media at War: The Press and the Persian Gulf Conflict. A Report of the Gannett Foundation. New York: Gannett Foundation Media Center.
- Mowlana, Hamid (1997)
 Triumph of the Image and its Aftermath: The Gulf War as Media Ecology. Paneli, 7 "Media and Gulf War", The Impact of the Information and Communication Revolution on Society and State in the Arab World -konferenssi. Abu Dhabi, Arabiemiraattien liitto, 6.1.1997.
- PEW (2002)
 What the World Thinks 2002 -raportti. <http://people-press.org/>
- Robinson, Cedric J. (1991)
 Mass Media and the U.S. Presidency. Teoksessa Downing, John, Ali Mohammadi & Annabelle Sreberny-Mohammadi (eds.) *Questioning the Media: A Critical Introduction*. Newbury Park, CA: Sage.
- Schudson, Michael (2002)
 What's Unusual about Covering Politics as Usual. Teoksessa Zelizer, Barbie & Stuart Allan: *Journalism after September 11*. London and New York: Routledge.
- Simon, Joel (2002)
 Look Who's Inspiring Global Censorship. *Columbia Journalism Review*, 1/ 2002.
- Sreberny, Annabelle (2002)
 Trauma Talk: Reconfiguring the Inside and Outside. Teoksessa Zelizer, Barbie & Stuart Allan: *Journalism after September 11*. London and New York: Routledge.
- Sreberny-Mohammadi, Annabelle (1991)
 U.S. Media Covers the World. Teoksessa Downing, John, Ali Mohammadi & Annabelle Sreberny-Mohammadi (eds.) *Questioning the Media: A Critical Introduction*. Newbury Park, CA: Sage.
- Taylor, Philip M. (1992)
 Propaganda and Persuasion in the Gulf War. Manchester: Manchester University Press).
- Volkmer, Ingrid (2002)
 Journalism and Political Crises in the Global Network Society. Teoksessa Zelizer, Barbie & Stuart Allan: *Journalism after September 11*. London and New York: Routledge.
- Wolfsfeld, Gadi (1997)
 Media and Political Conflict: News From Middle East. Cambridge: Cambridge University Press.
- Yergin, Daniel (1977)
 Shattered Peace. The Origins of the Cold War and the National Security State. Boston: Houghton Mifflin.